

Stichting Transitie IJsselmeer

Intentieverklaring 16 IJsselmeervissers + Houtskoolschets IJsselmeervisserij

Op weg naar een economisch rendabele beroepsvisserij met een vangstcapaciteit die past binnen de draagkracht van het natuurlijk systeem in het IJsselmeer

31-10-2016

Op 31 oktober 2016 is bijgaande intentieverklaring van 16 beroepsvissers op het IJsselmeer en de houtskoolschets van de Stichting Transitie IJsselmeer aangeboden aan en besproken in het Bestuurlijk Overleg IJsselmeer¹. De partijen hebben hun waardering voor beide documenten uitgesproken en hebben hun medewerking toegezegd aan de verdere uitwerking van de houtskoolschets.

Stichting Transitie IJsselmeer

Ir. N.J. (Nico) Beun

directeur - secretaris

P | Gabriëlstraat 15 6813 KL Arnhem

T | 06 48131099

E | stij@beun.nl

¹ De partijen in het BO zijn de PO-IJsselmeer, Vogelbescherming Nederland, Stichting Het Blauwe Hart, Sportvisserij Nederland, de provincies Friesland, Flevoland en Noord-Holland, de ministeries van I&M (RWS) en EZ.

Intentieverklaring

Lelystad, 30 september 2016.

Op uitnodiging van de Stichting Transitie IJsselmeer hebben we de afgelopen maanden gesprekken gevoerd over de toekomst van de beroepsvisserij op het IJsselmeer en Markermeer. Uitgangspunt voor de gesprekken was onze wens, als beroepsvissers, om te komen tot een economisch rendabele beroepsvisserij met een vangstcapaciteit die past bij de draagkracht van het natuurlijk systeem.

Wij hebben aan de gesprekken deelgenomen omdat

- we willen zorgen voor een stabiele en gezonde visstand nu en in de toekomst. Hoe deze visstand zich ontwikkelt is niet alleen afhankelijk van onze inspanningen, maar van een complex van met elkaar samenhangende factoren.
- zoals de beroepsvisserij nu wordt gereguleerd, lukt het al decennia lang niet om een economisch rendabele beroepsvisserij te realiseren. Er is dringend behoefte aan een nieuw beheersysteem voor de lange termijn dat rust brengt. Dat is niet makkelijk maar wel heel hard nodig. Zowel in het belang van vissers als van de natuur.

Wij gaan de komende zes maanden samen met de Stichting en andere betrokken partijen een ontwerp maken voor een nieuw simpel, duurzaam en goed controleerbaar beheerssysteem. Wij gaan ervan uit dat andere partijen samen met ons zich verder inzetten voor maatregelen gericht op het verbeteren van de inrichting en de kwaliteit van het watersysteem om daarmee de visstand te verbeteren.

Belangrijke elementen van een nieuw beheerssysteem zijn:

- **Opkoop alle oude rechten en uitgifte nieuwe rechten:** om een ecologisch-, sociaal- en economisch- duurzaam beheerssysteem te ontwerpen is het nodig om alle vergunningen op te kopen en nieuwe vergunningen uit te geven.
- **Digitale vangstregistratie:** het ontwikkelen en succesvol toepassen in de praktijk van een digitaal vangstregistratiesysteem.
- **Goede bestandopbouw:** het beheerssysteem draagt bij aan een goede bestandsopbouw en daarmee aan de kaderrichtlijn water.
- **Handhaving, controle en sanctionering:** wij pleiten voor de benoeming van een onafhankelijk commissie die sancties oplegt en een reglement dat geldt voor alle beroepsvissers. Deelname is een voorwaarde om op het IJsselmeer en Markermeer te mogen vissen.

Wij willen meewerken, meedenken en meepraten over een nieuw systeem zodat er uiterlijk op 1 mei 2017 een ontwerp op tafel ligt voor een duurzaam beheerssysteem. Hiervoor werken we nauw samen met Wageningen Marine Research. Inzet is een plan dat kan rekenen op breed draagvlak bij zowel vissers als groene partijen. Doel is meer vis in het IJsselmeer.

Houtskoolschets

Op weg naar een economisch rendabele beroepsvisserij
met een vangstcapaciteit die past binnen de draagkracht
van het natuurlijk systeem in het IJsselmeer

Vooraf

- Met de manier waarop de beroepsvisserij nu wordt gereguleerd, lukt het al decennia lang niet om een economisch rendabele beroepsvisserij te realiseren met een vangstcapaciteit die past binnen de draagkracht van het natuurlijk systeem in het IJsselmeer. Er is dringend behoefte aan een simpel, duurzaam en goed controleerbaar beheersysteem. Dat is niet makkelijk maar wel heel hard nodig en in het belang van vissers, natuur en andere belangen zoals die van recreanten. De Stichting Transitie IJsselmeer zet zich in, samen met een groep beroepsvisserij, om met partijen uit de samenleving dit hardnekkige vraagstuk op te lossen.
- Deze houtskoolschets schetst zowel een toekomstbeeld als ook de contouren van een beheersysteem waarmee die toekomst binnen handbereik komt. Uitgangspunt is een professioneel en transparant opererende sector die kan rekenen op maatschappelijk draagvlak. De schets is mede het resultaat van gesprekken tussen koplopers in de sector op uitnodiging van en georganiseerd door de Stichting Transitie IJsselmeer. Het beschikbaar komen van de intentieverklaring van 16 beroepsvisserij en de houtskoolschets van de Stichting markeert het begin van de periode van *'samen werken'* aan een beheersysteem en sluit de periode af van *'in goed gesprek'* zijn over.

Gedeeld beeld werkelijkheid IJsselmeervisserij 2016

Dit voorjaar hebben deskundigen, beroepsvisserij en maatschappelijke organisaties op initiatief van de Stichting Transitie IJsselmeer een document opgesteld onder de titel 'Gedeeld Beeld Werkelijkheid IJsselmeervisserij'. Daarin komen de oorzaken van de dalende visbestanden aan de orde en wordt ingegaan op zaken zoals productie en helderheid van het water, de beroepsvisserij, de inrichting van het watersysteem en de visetende watervogels. Verbetering van de situatie kan worden gezocht zowel in de richting van verbeteren van de eigenschappen van het watersysteem als ook in de richting van de onttrekking door de beroepsvisserij. Aan maatregelen voor het verbeteren van de inrichting van het watersysteem, met name het toevoegen van areaal oevermilieu, wordt gewerkt. Er zijn ook nog veel andere ideeën voor het verbeteren van de kwaliteit van het watersysteem voor ecologie in het algemeen en visstand in het bijzonder. Verhogen van de externe belasting met voedingsstoffen ligt beleidsmatig niet voor de hand. De impact van visetende vogels, met name aalscholvers, zal even groot blijven. Er is geen maatschappelijk draagvlak voor reducerende maatregelen.

Toekomstbeeld - onze ambitie 2030

Voedselrijkdom

De visbestanden op het IJsselmeer zijn in 2030 aangetrokken en er is een natuurlijke opbouw van de bestanden ontstaan. Een verantwoorde visserij heeft hieraan bijgedragen. Geleidelijk is door verschillende maatregelen het IJsselmeergebied op een hoger peil gebracht, resulterend in meer vis en meer vogels.

Visserij als beheerder

De beroepsvisserij treedt in 2030 op als beheerder van de visbestanden in het IJsselmeer, in goede afstemming met SVN. Dat gebeurt op zodanige wijze, dat ook overheden en natuurorganisaties daar vertrouwen in hebben. Er wordt door de vissers niet meer vis uitgehaald dan economische en ecologisch verantwoord is. Er is sprake van een evenwichtiger lengteopbouw van de bestanden met meer grotere exemplaren. Naast de beroepsvisserij is er ook voldoende ruimte voor sportvisserij als belangrijke (economische)bron van de toeristische ontwikkeling van het IJsselmeergebied. De hoeveelheden te onttrekken vis worden bepaald in nauwe samenwerking met en op basis van adviezen van Wageningen Marine Research. Hiervoor worden zowel de bestandsopnames van Wageningen Marine Research gebruikt, als de vangstgegevens van de vissers, die transparant en betrouwbaar zijn. De hoeveelheden te onttrekken vis worden voor ieder jaar in samenwerking met de vissers door de rijksoverheid vastgesteld, zodat vissers daarop hun ondernemingsplan af kunnen stemmen. Met de maatschappelijke organisaties voert de beroepsvisserij regelmatig goed overleg o.a. over de hoeveelheden te onttrekken vis. Met de natuurorganisaties zoals Sportvisserij Nederland, Vogelbescherming Nederland en Stichting Blauwe Hart is een convenant afgesloten waarin de gezamenlijke ambities en concrete inzet voor een duurzaam IJsselmeer zijn vastgelegd.

Beroepsvisserij regelt zichzelf

De visserij heeft de handschoen opgenomen en reguleert in 2030 zichzelf, tot volle tevredenheid van maatschappelijke partijen en binnen de publieke randvoorwaarden die overheden stellen bijvoorbeeld in de vorm van eventuele quota en andere maatregelen. De visserij is hiertoe georganiseerd in een Producentenorganisatie of een coöperatie. Er is een reglement voor de visserij in werking getreden, waarin o.a. zijn vastgelegd waar de visserij aan moet voldoen (bv maaswijdte e.d.), hoe vangsthoeveelheden worden vastgesteld en hoe wordt omgegaan met overtredingen van de regels. Het bestuur van de PO/Coöperatie bestaat uit enkele vissers en een gezaghebbende externe voorzitter en Raad van Toezicht. Het bestuur is o.a. verantwoordelijk voor het periodieke visplan dat na overleg met maatschappelijke organisaties en overheid wordt vastgesteld.

De vissers houden zich aan de regels, mede doordat de sancties op overtreding fors zijn. Het bestuur heeft een onafhankelijke commissie ingesteld, die besluiten neemt over op te leggen sancties, waarbij de visser de mogelijkheid krijgt bezwaar aan te tekenen. Geldelijk boetes vloeien ineen een fonds, dat beheerd wordt door het bestuur en dat benut wordt voor o.a. innovatie in de sector en versterking van de visstand. Over handhaving en controle zijn goede afspraken gemaakt.

Ondernemerschap

Vissers hebben zich in 2030 ontwikkeld van vakman tot ondernemer. Vis wordt gevangen wanneer dat economisch en ecologisch het meest profijtelijk is. Er wordt actief richting de markt geopereerd. Zo worden de 100.000'en Chinese toeristen voorzien van onze eigen wolhandkrab. Een zorgvuldig beheer van de wolhandkrab zorgt ervoor, dat deze 'gouden' kip niet vroegtijdig geslacht wordt. Zuijderzeezilver is nieuw leven ingeblazen, waardoor een hogere prijs voor de vis wordt gekregen en de verbinding met cultuurhistorisch waarden is versterkt. Het roken van IJsselmeervis is een bezienswaardigheid geworden. IJsselmeervis wordt weer een breed herkend kwaliteitsbegrip. Na een succesvol experiment zijn er hangcultures voor quaggamosselen gerealiseerd die tegen een aantrekkelijke prijs worden geleverd aan tuincentra om particuliere en gemeentelijke vijvers helder te krijgen. De vissers hebben zich gerealiseerd, dat onderlinge samenwerking essentieel is om de marktkansen te benutten.

Sommige vissers hebben met steun van Sportvisserij Nederland hun schip zodanig aangepast, dat ze sportvissers mee kunnen nemen. In overleg met o.a. Natuurmonumenten vervullen sommige vissers ook taken voor de natuurbeheer en recreatie. De sector is nauw betrokken bij de planvorming rond en in het IJsselmeer. Het ondernemersmodel voor de IJsselmeervisserij is divers. Alleen die vissers

zijn overgebleven die bereid en in staat waren om binnen maatschappelijke grenzen hun beroep uit te oefenen full time of parttime.

Op weg naar een simpel, duurzaam en goed controleerbaar beheerssysteem

Om het toekomstbeeld in 2030 te kunnen bereiken zijn vele acties de komende jaren nodig zowel op het terrein van ondernemerschap, voedselrijkdom en het zichzelf regelen van de beroepsvisserij. Een eerste cruciale stap is de komende zes maanden aan de orde. Er is dringend behoefte aan een simpel, duurzaam en goed controleerbaar beheerssysteem. Dat is een gemeenschappelijk belang van alle betrokken partijen. Gegeven de juridische complexiteit en onduidelijkheid zal de weg naar de toekomst veel juridische vragen en hobbels kennen. Om lange procedures en maatschappelijke onrust niet onnodig te voeden is het belangrijk om met deskundigen, maatschappelijke organisaties en beroepsvisserij die duurzaam verder willen om tafel te zitten om de contouren van het beheerssysteem zoals die in deze houtskoolschets zijn beschreven concreet handen en voeten te geven in de praktijk.

Belangrijke elementen van een simpel, duurzaam en goed controleerbaar beheerssysteem:

Opkoop alle oude rechten – uitgifte nieuwe rechten

Om een ecologisch-, sociaal- en economisch- duurzaam beheerssysteem te ontwerpen is het noodzakelijk om alle huidige visrechten op te kopen en nieuwe vergunningen uit te geven. De financiering hiervan vraagt om een aanpak waarbij niet wordt uitgegaan van ‘warme sanering’ door de rijksoverheid. Dit omdat een dergelijke sanering door de overheid juridisch als onhaalbaar (staatssteun) en politiek onwenselijk wordt gezien. De Stichting Transitie IJsselmeer gaat samen met de beroepsvisserij dit ter hand nemen. Als eerste stap wordt in beeld gebracht of en zo ja, op welke manier de opkoop en de verkoop fiscaal, juridisch en financieel geregeld kan worden. Ook zullen de condities waaronder de nieuwe rechten worden uitgegeven worden beschreven. Van het ministerie van EZ zal aan de hand van concrete voorstellen ruimte gevraagd worden voor deze vorm van private sturing binnen publieke randvoorwaarden.

Digitale vangstregistratie

Het ontwikkelen en succesvol toepassen in de praktijk van een digitaal vangstregistratiesysteem is een belangrijk onderdeel van een simpel, duurzaam en goed controleerbaar beheerssysteem. De ontwikkeling van een dergelijk systeem is door de Stichting in samenwerking met P.O. IJsselmeer / Ursus Major opgepakt. Daarbij wordt de samenwerking gezocht met vele partijen waaronder RVO en de NVWA. In 2018 zal er naar verwachting een haalbaar en betaalbaar systeem voor beroepsvisserij ontwikkeld en uitgetest zijn. De verzamelde data zullen worden ingezet voor:

- Verbeteren vangstadviezen
- Controle en handhaving van de visserij op het IJsselmeer, IJmeer en Markermeer
- Vergroten van de traceerbaarheid binnen de keten

Voor brede toepassing is draagvlak bij de beroepsvisserij van belang. Betrokkenheid van de vissers bij de ontwikkeling is daarom ook een prioriteit voor de Stichting Transitie IJsselmeer.

Handhaving, controle en sanctionering

Om de nalevingsbereidheid van de beroepsvisserij op het IJsselmeer en Markermeer te verbeteren is een pakket van maatregelen nodig.

- Zwaardere straffen die de sector zichzelf oplegt. Naar voorbeeld van het ‘Reglement afdoe-ning overtredingen’ dat geldt in de mosselsector.
- Instellen van een onafhankelijke commissie. De Stichting Transitie IJsselmeer pleit voor de benoeming van een onafhankelijk commissie die sancties oplegt.

Aanpak

Er is dringend behoefte aan een simpel, duurzaam en goed controleerbaar beheersysteem. Dat is niet makkelijk maar wel heel hard nodig. De Stichting Transitie IJsselmeer wil de komende zes maanden de serieuze kansen die zij zien in samenwerking met de beroepsvissers en betrokken NGO's handen en voeten geven in concrete stappen en acties. De vier pijlers van de aanpak zijn het op tafel krijgen van:

- Ontwerp duurzaam beheersysteem
- Juridisch spoorboek
- Financieel ontwerp
- Peiling individueel interesse uitkoop

In een bijlage bij deze notitie worden deze vier pijlers nader uitgewerkt.

Inzet van de beroepsvissers en de Stichting is om uiterlijk op 1 mei 2017 een ontwerp op tafel te hebben voor een duurzaam beheersysteem dat kan rekenen op breed draagvlak bij zowel vissers als groene partijen. Daarvoor zal intensieve samenwerking worden gezocht met Vogelbescherming Nederland, Sportvisserij Nederland en de Stichting het Blauwe Hart. Dit zal o.a. resulteren in gezamenlijke adviezen uit te brengen aan de betrokken overheden. Daarvoor zal de voortgang en inhoud intensief met elkaar besproken worden. Van de overheden wordt ruimte gevraagd voor private arrangementen binnen heldere publiekrechtelijke randvoorwaarden.

Naast bovenstaande vier pijlers is het delen van kennis- en ervaring van groot belang op weg naar een economisch rendabele beroepsvisserij met een vangstcapaciteit binnen de draagkracht van het natuurlijk systeem in het IJsselmeer. Uitwisseling van kennis- en ervaring tussen praktijk en wetenschap ontbreekt te veel in de sector. Recente uitwisseling tussen medewerkers van Wageningen Marine Research en de beroepsvissers heeft dat opnieuw duidelijk gemaakt. Vandaar dat de ingezette lijn om te investeren in die uitwisseling zal worden uitgebouwd in drie richtingen: overheden, wetenschappers en NGO's. Mochten plannen om te komen tot een IJsselmeer Academie gerealiseerd kunnen worden dan zal samenwerking met en participatie in dat platform voor de hand liggen. Daarmee kan vanuit de beroepsvisserij een bijdrage geleverd worden aan kennisdeling en relevante, up-to-date kennis over ecosystemen en watermanagement. Op die wijze kan een structuur ontstaan waarin ervaringskennis en wetenschappelijke kennis met elkaar in gesprek komen en gebruikers van kennis gestructureerd informatie uitwisselen en bijvoorbeeld onderzoeksprogramma's bespreken.

Uitwerking vier pijlers behorende bij de houtskoolschets | november 2016 – april 2017

Om het toekomstbeeld in 2030 te kunnen bereiken zijn vele acties de komende jaren nodig zowel op het terrein van innovatief ondernemerschap, verbetering voedselrijkdom als ook het 'zelf regelen' van de beroepsvisserij. Een eerste cruciale stap is de komende zes maanden aan de orde. Er is dringend behoefte aan een simpel, duurzaam en goed controleerbaar beheersysteem. In deze bijlage staat dat centraal als prioriteit voor de komende zes maanden. De uitwerking bestaat uit vier pijlers. In de uitwerking wordt intensief samengewerkt tussen beroepsvissers, externe deskundigen en maatschappelijke organisaties.

Pijler 1 Ontwerp duurzaam beheersysteem

Nadere uitwerking van de uitgangspunten o.a. in de vorm van contouren van visplannen en technische maatregelen binnen de publiekrechtelijke randvoorwaarden van de overheden. Elementen die aan de orde komen:

- Begrip duurzame visserij. Wat wordt er onder verstaan? Wat betekent dit voor het gedrag van de vissers? Wat betekent dit voor de te gebruiken vistuigen?
- Digitaal registratiesysteem. Is nodig als gegevensbron voor controle en handhaving.
- Eventueel benodigde aanpassingen van bemonsteringsprogramma gekoppeld aan de gewenste duurzame visserij.
- Set regels rond de duurzame visserij. Welke regels moeten gelden voor de verschillende vangtuigen (maaswijdtes e.d.)? En voor het gebruik ervan (gedrag)?
- Sancties die gelden als men zich niet aan de regels houdt.
- Gewenste organisatie rond de duurzame visserij, zowel van de zijde van het Ministerie van EZ als van de zijde van de vissers.
- Overgangsregeling. Hoe kom je van het huidige stelsel van vergunningen en de huidige organisatie naar het gewenste stelsel met bijbehorende organisatie?

Aanpak: 4 werksessies met vissers en deskundigen waarin concept teksten worden besproken.

Pijler 2 Juridisch spoorboek

De ambities om te komen tot een duurzaam beheerssysteem vraagt om een spoorboek waarin de marsroute is uitgewerkt. Hiervoor zal inzet nodig zijn van verschillende disciplines waaronder juristen met kennis van het huidige systeem. Daarbij zullen zaken aan de orde komen zoals:

Opkopen

- Welke rechten kunnen worden ontleend aan de jaarlijks verleende vergunningen?
- Welke ervaringen zijn er al dan wel welke mogelijkheden worden gezien om via andere mechanismen dan directe opkoop door een rechtspersoon bijvoorbeeld via 'tendering' bestaan de rechten op te kopen?
- Op welke wijze kunnen door een privaatrechtelijke rechtspersoon opgekochte rechten uit de markt worden genomen?

Nieuwe vergunningen

- Welke (on)mogelijkheden zijn er om bij het opnieuw uitgeven van vergunningen voorwaarden te verbinden aan de manier waarop gebruik wordt gemaakt van de vergunningen?
- Welke innovatieve vormen van vergunning verlening zijn er mogelijk mede op basis van de ervaring van de afgelopen dertig jaar van vergunning verlening?

Aanpak: opstellen van een juridische gedeelde helderheid. Start via uitwerking aantal basisvragen en daarna sessies van externe deskundigen om uitwerking door te spreken, te verhelderen en aan te vullen.

Pijler 3 Financieel ontwerp

Om uitkoop en het opnieuw verkopen van vergunningen succesvol te kunnen regelen zal nodig zijn dat duidelijkheid ontstaat over de benodigde financiële middelen, de bronnen en de fondswerving. Ook zal de waarde van de oude rechten en de prijs van de nieuwe rechten in kaart worden gebracht.

Wat betreft het in kaart brengen van de huidige waarde zal gebruik gemaakt worden van de reeds beschikbare onderzoeken en inventarisaties.

De potentiële bronnen voor benodigde fondsvorming zullen o.a. gezocht worden in de richting van:

- Natuurcompensatiemiddelen voor areaalverlies
- Natuurmaatregelen verbeteren visstand
- Opbrengsten uit exploitatie
- Opbrengsten uit vergunningen/rechten

Aanpak:

(1) in kaart brengen waarde rechten door deskundigen

(2) financiële bronnen voor fonds in kaart brengen

Pijler 4 Peiling individueel interesse uitkoop

Inzicht in de belangstelling van beroepsvissers om uitgekocht te worden is nodig om een duurzaam beheerssysteem handen en voeten te kunnen geven.

Aanpak: aan de orde als er voldoende duidelijkheid is over zowel de beschikbaarheid van financiële middelen als ook de waarde van de verschillende rechten en de condities waaronder nieuwe rechten beschikbaar gaan komen

Stichting Transitie IJsselmeer

P | Gabriëlstraat 15 6813 KL Arnhem

T | 06 48131099

E | stij@beun.nl